

Y Pwyllgor Addysg a Dysgu Gydol Oes

Adolygiad Polisi - Yr Iaith Gymraeg Mewn Addysg

Sylwadau Rhagarweiniol

Cynhelir yr Adolygiad Polisi - Yr Iaith Gymraeg mewn Addysg yng nghydestun yr egwyddor sylfaenol canlynol:

- y dylai'r cyfle i fod yn ddwyieithog yn y Gymraeg a'r Saesneg fod ar gael i bob plentyn a myfyriwr/myfyrwraig yng Nghymru

Ymddengys fod dau brif ddimensiwn i'r egwyddor hon:

- > ceisio gwella cymhwysedd ieithyddol siaradwyr yn y Gymraeg a'r Saesneg fel ei gilydd
- > hybu ymwybyddiaeth o sut y gall dwyieithrwydd gyfrannu tuag at godi safonau cyrhaeddiad ar lefel ehangach

Mae dau fater arall i'w hystyried yn y cyswllt hwn:

- Mynediad siaradwyr i fanteision economaidd dwyieithrwydd a'r manteision o ran caffael swyddi
- Sgiliau dwyieithog fel modd o hyrwyddo amlieithedd

Bernir fod yr ystyriaethau hyn wrth wraidd gweledigaeth y Cynulliad Cenedlaethol o

- *feithrin hunaniaeth unigryw ac amrywiol Cymru*

a hefyd y weledigaeth o Gymru sydd yn:

- *ffynnu, yn addysgedig, yn fedrus ... ac yn ddiwylliannol gyfoethog*

Ystyriaethau allweddol

Bwriedir i'r Adolygiad ddangos ymwybyddiaeth gyson o'r canlynol:

- Dealltwriaeth glir o'r hyn a olygir gan y weledigaeth o 'Gymru ddwyieithog', a gwerthusiad o oblygiadau'r dehongliad hwn o ran hawliau ieithyddol yr unigolyn a hawliau grwpiau o siaradwyr

- Posibilirwydd o ymagwedd newydd sy'n herio'r ddeuoliaeth 'Cymraeg fel cyfrwng/ Cymraeg fel pwnc' (neu 'Cymraeg fel cyfrwng/ Saesneg fel cyfrwng'), a'r posibiliadau sydd ynghlwm â ddefnyddio'r ddwy iaith fel cyfrwng
- Arwyddocâd **dilyniant yn y ddarpariaeth** o ran sicrhau fod siaradwyr yn caffael y sgiliau angenrheidiol i ddefnyddio'r ddwy iaith, hynny yw, y nifer sy'n dewis addysg cyfrwng Cymraeg wrth drosglwyddo o un cam addysgol i'r nesaf
- Cysyniad y **continuum ieithyddol**, sydd yn berthnasol o ran y cyfle sydd ar gael i ddisgyblion/ myfyrwyr unigol wella eu cymhwysedd ieithyddol a gwneud cynnydd wrth symud o un cam addysgol i'r nesaf, a hefyd o ran y dulliau a ddefnyddir i asesu sgiliau
- **Mynediad** i addysg ddwyieithog, gyda sylw penodol i'r canlynol:
 - Rhwystrau sydd yn effeithio ar argaeledd darpariaeth swyddogol (e.e. lleoliad daearyddol, ystyriaethau cludiant) ⇒ Ysgolion cymuned
 - Anghenion Addysgol Arbennig
 - Dysgu Gydol Oes
- Y berthynas rhwng iaith ac addysg, ar yr un llaw, a **iaith o fewn y teulu ac yn y gymuned** ar y llaw arall. Ni ellir ystyried cefnogi dwyieithrwydd o fewn fframwaith sefydliadol heb ystyried y darlun ehangach. Dylid, felly, gadw mewn cof y ffactorau sydd yn dylanwadu ar ymddygiad ieithyddol yng nghyd-destun y cartref, y gymuned a sefyllfaoedd anffurfiol eraill (yn cynnwys trosglwyddo ieithyddol o un genhedlaeth i'r nesaf).

Meysydd penodol

Yn ogystal â'r ystyriaethau uchod, bernir fod y meysydd canlynol yn haeddu sylw penodol. Nodir agweddau sydd o ddiddordeb arbennig.

Addysg Cyn-ysgol

- Cyllido a marchnata'r ddarpariaeth a gynigir gan y *Mudiad Ysgolion Meithrin*

- Mesurau i fonitro datblygiad ieithyddol plant sydd yn mynychu'r *Cylchoedd Meithrin*
- Rôl rhieni yn y broses o gyfoethogi'r ddarpariaeth
- Darpariaeth ddwyieithog: canolfannau ar wahân i'r *Mudiad Ysgolion Meithrin* (meithrinfeydd sy'n cynnig gofal drwy'r dydd, ysgolion meithrin eraill)
- Goblygiadau darpariaeth feithrin (yn y Gymraeg a'r Saesneg) mewn unedau meithrin a gynhelir gan y wladwriaeth, yn arbennig o ran plant teirblwydd oed
- Perthynas rhwng darparwyr addysg feithrin ac ysgolion cynradd

Disgyblion 5-16 oed

Dilyniant rhwng addysg gynradd ac addysg uwchradd

- Argaeledd a natur y wybodaeth a ddarperir ynghylch yr opsiynau
- Rôl rhieni yn y broses o wneud dewisiadau

Y Cwricwlwm Cenedlaethol

- Gwerthuso'r Cwricwlwm Cenedlaethol yng Nghymru

Gyrfaoedd

- Dulliau o gasglu gwybodaeth ynghylch yr angen am sgiliau Cymraeg a dwyieithog yn y gweithle
- Dulliau o ledaenu gwybodaeth am yrfaoedd sydd yn gofyn am sgiliau dwyieithog
- Priodoldeb lefelau hyfedredd dwyieithog a adwaenir ac a reolir yn genedlaethol

Addysg OI-16

Darpariaeth cyfrwng Cymraeg a dwyieithog mewn Addysg Bellach ac Addysg Uwch

Hyfforddiant galwedigaethol

- Mesurau i adnabod anghenion o ran sgiliau/ cymwysterau Cymraeg a dwyieithog
- Argaeledd cyrsiau cyfrwng Cymraeg a dwyieithog, a chaffael sgiliau trwy gyfrwng y Gymraeg
- Lledaenu gwybodaeth ynghylch anghenion ac argaeledd
- Achredu ac arholi cyrsiau galwedigaethol
- Partneriaethau gyda busnes

Cymraeg i Oedolion

- Rôl yr wyth Consortiwm Cymraeg i Oedolion
- Materion cyllido
- Lefelau cyrhaeddiad, a niferoedd sy'n methu â chwblhau
- Cydlynu cynllunio ar raddfa genedlaethol
- Ymwybyddiaeth o ddatblygiadau newydd mewn methodoleg addysgu iaith

Cymraeg yn y Gweithle

- Cymraeg ar gyfer dibenion arbennig/ Pennu proffiliau ieithyddol gwahanol ar gyfer tasgau ieithyddol penodol
- Sgiliau Cymraeg a dwyieithog fel rhan o ddatblygiad proffesiynol ym mhob maes galwedigaethol

Anghenion Addysgol Arbennig

- Y broses o adnabod ac asesu anghenion disgyblion yng nghyd-destun addysg cyfrwng Cymraeg a dwyieithog
- Mesurau i fynd i'r afael â'r prinder arbenigwyr sydd yn gweithio trwy gyfrwng y Gymraeg (therapyddion lleferydd ac eraill)
- Cysondeb darpariaeth ar lefel genedlaethol

Recriwtio, Hyfforddi a Datblygiad Proffesiynol

- Argaeledd data er mwyn gallu adnabod anghenion o ran recriwtio i'r proffesiwn (gweler hefyd 'Ymchwil, Data a Gwerthuso' isod)
- Mesurau i fynd i'r afael â'r prinder athrawon sydd â'r gallu i addysgu trwy gyfrwng y Gymraeg (cynradd, uwchradd, Addysg Bellach ac Addysg Uwch)
- Argaeledd cyrsiau HMS trwy gyfrwng y Gymraeg
- Argaeledd athrawon llanw i addysgu'r Gymraeg a phynciau trwy gyfrwng y Gymraeg
- Sgiliau rheoli trwy gyfrwng y Gymraeg, a hyfforddiant ar gyfer darpar-benaethiaid trwy gyfrwng yr iaith
- Hyfforddiant cychwynnol a HMS:
 - pwyslais ar fethodoleg dwyieithrwydd a'r her/ oblygiadau o addysgu'n dwyieithog
 - ymwybyddiaeth o ddatblygiadau newydd mewn methodoleg dysgu iaith

Adnoddau a Deunyddiau Dysgu ac Addysgu

- Strategaeth i adnabod ac ymateb i anghenion pob cam addysgol ar raddfa genedlaethol
- Strategaeth ar gyfer arolwg o'r deunyddiau a gyhoeddwyd yn ystod y deng mlynedd diwethaf

Ymchwil, Data a Gwerthuso

- Cytuno ar sut yn union y dylid disgrifio a diffinio'r amryw fathau o ddarpariaeth sydd ar gael (e.e. Categori A, trochi ac ati)
- Data dibynadwy ac o ansawdd uchel ynghylch darpariaeth, nifer disgyblion sydd yn dewis y ddarpariaeth honno, dilyniant ac ati
- Cymhwyso'r uchod o ran gorolwg strategol, cynllunio a recriwtio a hyfforddi staff i gwrdd â'r galw
- Hyrwyddo ysgolheictod wrth werthuso data ac ymchwilio

TGC/ Y Dechnoleg Newydd

- Rôl yn y broses o gyfoethogi proffil y Gymraeg o ran statws/normaleiddio
- Defnydd yn y meysydd canlynol:
 - deunyddiau addysgu a dysgu
 - mynediad i wybodaeth i athrawon ynghylch cyfleoedd yn eu maes
 - dysgu o bell (yn cynnwys cynadledda trwy gyfrwng fideo), yn arbennig mewn addysg ôl-16 ac addysg i oedolion

Cyfleoedd o ran Partneriaethau a Chydweithio Rhyngwladol

Perthnasol i bob cyfnod addysg

Adnabod achosion sydd yn cynnig cymariaethau priodol. Yn cynnwys:

- addysgu iaith a methodoleg dysgu'n ddwyieithog
- hyfforddi athrawon
- marchnata dwyieithrwydd